

دانشگاه تربیت مدرس

دانشکده علوم انسانی

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی

بررسی تطبیقی مهارت اطلاع‌یابی دانشجویان تحصیلات تکمیلی

دانشگاه‌های آزاد و دولتی شهرستان تبریز

وحید زارعی

استاد راهنما

دکتر علی حسین قاسمی

استاد مشاور

دکتر فاطمه زندیان

خرداد ۱۳۸۸

با سپاس از پروردگارم

تقدیم به پدرم

که همواره پشتیبان من بوده

و تقدیم به مادرم

به خاطر محبت‌های بی‌ریایش

تشکر و قدردانی

لازم می‌دانم از زحمات تمامی افرادی که مرا در تدوین این پایان‌نامه یاری رسانده‌اند، قدردانی نمایم. به خصوص از استاد محترم راهنما، جناب آقای دکتر قاسمی که صبورانه مرا یاری نمودند، و خانم دکتر زندیان، استاد مشاور و مدیر محترم گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی تقدیر و تشکر می‌کنم. همچنین از زحمات تمام دوستان و همکلاسی‌های عزیزم به خصوص آقایان عطاپور و محبوب که در کارهای آمار یاری‌گر بنده بوده‌اند، سپاسگزارم.

چکیده

مهارت اطلاع‌یابی یکی از اجزای اصلی سواد اطلاعاتی و در واقع از مهارت‌های اولیه‌ای است که برای تحقق سواد اطلاعاتی ضروری است. از آنجا که مراجعه به منابع اطلاعاتی در کلیه مراحل تحقیق اجتناب‌ناپذیر است، بنابراین آموزش روش‌های تحقیق به موازات آموزش مهارت‌های اطلاع‌یابی و به تبع آن توسعه‌ی سواد اطلاعاتی ضرورت دارد. این پژوهش به بررسی مهارت‌های اطلاع‌یابی در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه‌های آزاد و دولتی شهر تبریز و مقایسه سه عامل دسترسی، ارزیابی و تعیین ماهیت اطلاعات در بین این دانشجویان این دو دانشگاه می‌پردازد. جامعه مورد بررسی این پژوهش در مجموع شامل ۵۲۴۴ نفر دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه‌های آزاد و دولتی تبریز در چهار گروه علوم انسانی، فنی و مهندسی، علوم پایه و کشاورزی می‌باشد که از بین آنها تعداد ۳۶۰ نفر بر اساس جدول «کرجسی و مورگان» نمونه‌گیری شده‌اند. داده‌های مورد نیاز این پژوهش بر اساس پرسش‌نامه محقق ساخته بر منبای استانداردهای اول تا سوم ACRL است که شامل ۴۱ سوال بسته می‌باشد. پایایی پرسش‌نامه بر اساس آزمون آلفای کرونباخ ۰/۹۴ محاسبه گردید. از بین پرسش‌نامه‌های توزیع شده تعداد ۳۲۹ پرسش‌نامه بازگردانده شده است. داده‌های به دست آمده در با نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل شده و برای آزمون فرضیه‌ها از آزمون آماری U من‌ویتنی استفاده شد. نتایج نشان می‌دهد که در کل بین مهارت اطلاع‌یابی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دو دانشگاه، از نظر دسترسی، ارزیابی و تعیین ماهیت اطلاعات تفاوت معنی‌داری وجود ندارد اما تفاوت‌هایی در مقایسه دوجه‌دوی گروه‌های مورد مطالعه مشاهده شد. همچنین مهارت اطلاع‌یابی دانشجویان بر اساس طیف ۵ قسمتی لیکرت در کل در سطح بالاتر از متوسط (۳/۸۲) ارزیابی شد.

کلیدواژه‌ها: مهارت اطلاع‌یابی، دسترسی، ارزیابی، تعیین ماهیت اطلاعات، استاندارد ACRL.

دانشگاه آزاد تبریز، دانشگاه دولتی تبریز، دانشجویان تحصیلات تکمیلی

فهرست مطالب

۱	فصل اول طرح پژوهش
۲	۱-۱ مقدمه
۴	۲-۱ بیان مسئله
۶	۳-۱ هدف و فایده پژوهش
۶	۴-۱ پرسشهای پژوهش
۷	۵-۱ فرضیه‌های پژوهش
۷	۶-۱ تعاریف عملیاتی
۹	فصل دوم مبانی نظری و پیشینه پژوهش
۱۰	۱-۲ مقدمه
۱۲	۲-۲ نیازهای انسان
۱۴	۳-۲ نیاز اطلاعاتی
۱۷	۱-۳-۲ تعاریف نیاز اطلاعاتی
۲۱	۲-۳-۲ هرم هورتون
۲۲	۳-۳-۲ عوامل موثر بر نیاز اطلاعاتی
۲۴	۴-۳-۲ تقسیم بندی نیاز اطلاعاتی
۲۶	۴-۲ مطالعه کاربران
۲۸	۵-۲ عصر اطلاعات و پیچیدگیهای آن
۳۰	۱-۵-۲ انفجار اطلاعات
۳۱	۲-۵-۲ اطلاع یابی و کیفیت اطلاعات
۳۲	۳-۵-۲ مفهوم ربط در بازیابی اطلاعات
۳۴	۱-۳-۵-۲ انواع ربط
۳۹	۶-۲ واسطه‌رهایبی و یادگیری مستقل
۴۱	۱-۶-۲ ضرورت آموزش کاربران

۴۳ ۷-۲ مفهوم سواد در عصر اطلاعات
۴۴ ۱-۷-۲ انواع سواد
۴۵ ۲-۷-۲ سواد اطلاعاتی و کاربردهای آن
۴۶ ۳-۷-۲ باسواد اطلاعاتی کیست
۴۷ ۳-۷-۲ سواد اطلاعاتی و آموزش عالی
۴۸ ۴-۷-۲ استانداردهای سواد اطلاعاتی
۴۹ ۵-۷-۲ استاندارد ACRL
۵۰ ۸-۲ اطلاع‌یابی؛ مهارتی از مجموعه مهارت‌های سواد اطلاعاتی
۵۱ ۱-۸-۲ مهارت‌های پیش‌نیاز در فراگیری مهارت‌های اطلاع‌یابی
۵۱ ۱-۱-۸-۲ مهارت‌های فناوری اطلاعات و سواد رایانه‌ای
۵۴ ۲-۸-۲ نقش کتابداران در آموزش مهارت‌های اطلاع‌یابی
۵۵ ۳-۸-۲ سنجش مهارت‌های اطلاع‌یابی
۵۶ ۴-۸-۲ الگویی برای سنجش مهارت‌های اطلاع‌یابی
۵۷ ۹-۲ پیشینه پژوهش
۵۷ ۲-۹-۲ پیشینه در داخل کشور
۶۰ ۱-۹-۲ پیشینه در خارج از کشور
۶۱ ۳-۹-۲ استنتاج از مرور پیشینه‌ها
۶۳ فصل سوم روش پژوهش
۶۴ ۱-۳ مقدمه
۶۴ ۲-۳ روش پژوهش
۶۴ ۳-۳ جامعه آماری پژوهش
۶۵ ۴-۳ حجم نمونه و روش نمونه‌گیری
۶۵ ۵-۳ متغیرهای پژوهش
۶۵ ۶-۳ ابزار و شیوه گردآوری اطلاعات
۶۷ ۷-۳ سنجش روایی و پایایی پرسشنامه

۶۸	۸-۳ روش تجزیه تحلیل اطلاعات.....
۶۹	فصل چهارم تجزیه و تحلیل داده‌ها.....
۷۰	۱-۴ مقدمه.....
۷۰	۲-۴ ارائه یافته‌های پژوهش.....
۷۰	۱-۲-۴ اطلاعات توصیفی جامعه پژوهش.....
۷۱	۲-۲-۴ اطلاعات توصیفی پاسخ‌دهندگان پرسشنامه.....
۷۲	۳-۲-۴ پاسخگویی به سؤالات تحقیق.....
۸۰	۴-۲-۴ آزمون فرضیه‌ها.....
۹۹	فصل پنجم نتیجه‌گیری و پیشنهاد.....
۱۰۰	۱-۵ مقدمه.....
۱۰۰	۲-۵ خلاصه یافته‌های پژوهش.....
۱۰۲	۳-۵ تحلیل نتایج.....
۱۰۶	۴-۵ پیشنهادهای اجرایی.....
۱۰۷	۵-۵ پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آتی.....

فهرست جداول

- جدول ۱-۳ شاخصهای مورد سنجش و تعریف آنها ۶۶
- جدول ۱-۴ اطلاعات توصیفی جامعه پژوهش به تفکیک دانشگاهها و گروههای آموزشی ۷۱
- جدول ۲-۴ اطلاعات توصیفی پاسخ‌دهندگان پرسشنامه‌ها به تفکیک گروههای آموزشی در دانشگاههای آزاد و دولتی شهر تبریز ۷۱
- جدول ۳-۴ نمره بدست آمده برای مهارت اطلاعاتیابی دانشجویان گروههای علوم انسانی دانشگاههای آزاد و دولتی شهر تبریز از نظر دسترسی، ارزیابی و تعیین ماهیت اطلاعات ۷۳
- جدول ۴-۴ نمره بدست آمده برای مهارت اطلاعاتیابی دانشجویان گروههای علوم پایه دانشگاههای آزاد و دولتی شهر تبریز از نظر دسترسی، ارزیابی و تعیین ماهیت اطلاعات ۷۴
- جدول ۵-۴ نمره بدست آمده برای مهارت اطلاعاتیابی دانشجویان گروههای فنی و مهندسی دانشگاههای آزاد و دولتی شهر تبریز از نظر دسترسی، ارزیابی و تعیین ماهیت اطلاعات ۷۵
- جدول ۶-۴ نمره بدست آمده برای مهارت اطلاعاتیابی دانشجویان گروههای کشاورزی دانشگاههای آزاد و دولتی شهر تبریز از نظر دسترسی، ارزیابی و تعیین ماهیت اطلاعات ۷۶
- جدول ۷-۴ نمره بدست آمده برای مهارت اطلاعاتیابی هر یک از گروههای آموزشی دانشگاههای آزاد و دولتی شهر تبریز ۷۷
- جدول ۸-۴ اطلاعات آماری بدست آمده برای مهارت اطلاعاتیابی گروههای آموزشی صرفنظر از نوع دانشگاه ۷۸
- جدول ۹-۴ اطلاعات آماری مربوط به مهارت اطلاعاتیابی دانشگاههای آزاد و دولتی شهر تبریز ۷۹

- جدول ۴-۱۰ مهارت اطلاع‌یابی دانشجویان دانشگاه‌های آزاد و دولتی شهر تبریز از نظر دسترسی،
ارزیابی و تعیین ماهیت اطلاعات ۸۰
- جدول ۴-۱۱ برونداد آزمون من- ویتنی برای بررسی تفاوت مهارت اطلاع‌یابی دانشجویان گروه علوم
انسانی دو دانشگاه از نظر دسترسی ۸۲
- جدول ۴-۱۲ برونداد آزمون من- ویتنی برای بررسی تفاوت مهارت اطلاع‌یابی دانشجویان گروه علوم
انسانی دو دانشگاه از نظر ارزیابی ۸۳
- جدول ۴-۱۳ برونداد آزمون من- ویتنی برای بررسی تفاوت مهارت اطلاع‌یابی دانشجویان گروه علوم
انسانی دو دانشگاه از نظر تعیین ماهیت اطلاعات ۸۴
- جدول ۴-۱۴ برونداد آزمون من- ویتنی برای بررسی کلی تفاوت مهارت اطلاع‌یابی دانشجویان گروه
علوم انسانی دو دانشگاه ۸۵
- جدول ۴-۱۵ برونداد آزمون من- ویتنی برای بررسی تفاوت مهارت اطلاع‌یابی دانشجویان گروه علوم
پایه دو دانشگاه از نظر دسترسی ۸۶
- جدول ۴-۱۶ برونداد آزمون من- ویتنی برای بررسی تفاوت مهارت اطلاع‌یابی دانشجویان گروه علوم
پایه دو دانشگاه از نظر ارزیابی ۸۶
- جدول ۴-۱۷ برونداد آزمون من- ویتنی برای بررسی تفاوت مهارت اطلاع‌یابی دانشجویان گروه علوم
پایه دو دانشگاه از نظر تعیین ماهیت اطلاعات ۸۷
- جدول ۴-۱۸ برونداد آزمون من- ویتنی برای بررسی کلی تفاوت مهارت اطلاع‌یابی دانشجویان گروه
علوم پایه دو دانشگاه ۸۸
- جدول ۴-۱۹ برونداد آزمون من- ویتنی برای بررسی تفاوت مهارت اطلاع‌یابی دانشجویان گروه فنی
و مهندسی دو دانشگاه از نظر دسترسی ۸۹

- جدول ۴-۲۰ برونداد آزمون من- ویتنی برای بررسی تفاوت مهارت اطلاع‌یابی دانشجویان گروه فنی و مهندسی دو دانشگاه از نظر ارزیابی ۹۰
- جدول ۴-۲۱ برونداد آزمون من- ویتنی برای بررسی تفاوت مهارت اطلاع‌یابی دانشجویان گروه فنی و مهندسی دو دانشگاه از نظر تعیین ماهیت اطلاعات ۹۰
- جدول ۴-۲۲ برونداد آزمون من- ویتنی برای بررسی کلی تفاوت مهارت اطلاع‌یابی دانشجویان گروه فنی و مهندسی دو دانشگاه ۹۱
- جدول ۴-۲۳ برونداد آزمون من- ویتنی برای بررسی تفاوت مهارت اطلاع‌یابی دانشجویان گروه کشاورزی دو دانشگاه از نظر دسترسی ۹۲
- جدول ۴-۲۴ برونداد آزمون من- ویتنی برای بررسی تفاوت مهارت اطلاع‌یابی دانشجویان گروه کشاورزی دو دانشگاه از نظر ارزیابی ۹۳
- جدول ۴-۲۵ برونداد آزمون من- ویتنی برای بررسی تفاوت مهارت اطلاع‌یابی دانشجویان گروه کشاورزی دو دانشگاه از نظر تعیین ماهیت اطلاعات ۹۴
- جدول ۴-۲۶ برونداد آزمون من- ویتنی برای بررسی کلی تفاوت مهارت اطلاع‌یابی دانشجویان گروه کشاورزی دو دانشگاه ۹۵
- جدول ۴-۲۷ برونداد آزمون من- ویتنی برای بررسی کلی وجود یا عدم وجود تفاوت بین مهارت اطلاع‌یابی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دو دانشگاه ۹۵
- جدول ۴-۲۸ برونداد آزمون من- ویتنی برای بررسی تفاوت مهارت اطلاع‌یابی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دو دانشگاه از نظر دسترسی ۹۶
- جدول ۴-۲۹ برونداد آزمون من- ویتنی برای بررسی تفاوت مهارت اطلاع‌یابی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دو دانشگاه از نظر ارزیابی ۹۷

جدول ۳۰-۴ برونداد آزمون من- ویتنی برای بررسی تفاوت مهارت اطلاعاتی دانشجویان گروه

کشاورزی دو دانشگاه از نظر تعیین ماهیت اطلاعات ۹۷

فهرست نمودارها

- نمودار ۱-۴ وضعیت مهارت اطلاعاتی دانشجویان گروههای علوم انسانی دانشگاههای آزاد و دولتی شهر تبریز از نظر دسترسی، ارزیابی و تعیین ماهیت اطلاعات..... ۷۳
- نمودار ۲-۴ وضعیت مهارت اطلاعاتی دانشجویان گروههای علوم پایه دانشگاههای آزاد و دولتی شهر تبریز از نظر دسترسی، ارزیابی و تعیین ماهیت اطلاعات..... ۷۴
- نمودار ۳-۴ وضعیت مهارت اطلاعاتی دانشجویان گروههای فنی و مهندسی دانشگاههای آزاد و دولتی شهر تبریز از نظر دسترسی، ارزیابی و تعیین ماهیت اطلاعات..... ۷۵
- نمودار ۴-۴ وضعیت مهارت اطلاعاتی دانشجویان گروههای کشاورزی دانشگاههای آزاد و دولتی شهر تبریز از نظر دسترسی، ارزیابی و تعیین ماهیت اطلاعات..... ۷۶
- نمودار ۵-۴ وضعیت مهارت اطلاعاتی هر یک از گروههای آموزشی دانشگاههای آزاد و دولتی شهر تبریز..... ۷۸
- نمودار ۶-۴ وضعیت مهارت اطلاعاتی گروههای آموزشی مختلف صرفنظر از نوع دانشگاه..... ۷۹
- نمودار ۷-۴ مهارت اطلاعاتی دانشجویان دانشگاههای آزاد و دولتی شهر تبریز از نظر دسترسی، ارزیابی و تعیین ماهیت اطلاعات..... ۸۱

فهرست اشکال

- شکل ۱-۲ مثلث شکاف شناختی دروین ۲۰
- شکل ۲-۲ الگوی فرآیند جستجوی کاری ۲۰
- شکل ۳-۲ سلسله مراتب نیاز اطلاعاتی هورتون ۲۲

فصل اول

طرح پژوهش

۱-۱ مقدمه

امروزه اهمیت اطلاعات بر کسی پوشیده نیست. اطلاعات بعنوان یک کالای ارزشمند در خدمت جوامع قرار گرفته است و کسی را نمی‌توان یافت که بی‌نیاز از اطلاعات باشد. در جامعه اطلاعاتی امروزی، اطلاعات در تمامی جنبه‌های زندگی روزمره رسوخ کرده و تاثیر خود را گذاشته است. اما حجم فزاینده اطلاعات، جستجوگران را با مشکلاتی مواجه ساخته است. از طرفی گسترش محملهای اطلاعاتی، جستجوگران را در میان انبوهی از کانالهای کسب اطلاعات از جمله کتاب، مجله، دیسک‌های نوری، بانکهای اطلاعاتی چاپی و الکترونیکی و ... قرار داده است و از طرفی دیگر وجود اطلاعات نادرست و غیرضروری جستجوگران را با مشکل «آلودگی اطلاعات»^۱ و «انفجار اطلاعات»^۲ و «اضافه‌بار اطلاعات»^۳ مواجه ساخته است. در چنین جامعه‌ای، تسلط یافتن بر همه علوم امری غیرممکن و غیرواقعی است. اگر زمانی برای دانشمندان، احاطه به کل دانش موجود امری ضروری تلقی می‌گردید، امروزه انبوه اطلاعات موجود در رشته‌های مختلف چنین امکانی را برای جویندگان علم فراهم نمی‌آورد.

با گسترش فناوریهای اطلاعاتی و ارتباطی، دیگر «مالکیت یافتن بر اطلاعات» به عنوان یک ارزش مطرح نیست، بلکه آنچه که در جامعه اطلاعاتی امروزی مطرح می‌باشد «دسترسی به

۱ information pollution

۲ information explotion

۳ information overload

اطلاعات» است. پژوهشها گویای این واقعیت است که جستجوگران، تحت تاثیر عوامل مختلف، از شیوه‌ها و روشهای گوناگون برای کسب اطلاعات بهره می‌جویند و رفتارهای اطلاعاتی متفاوتی را از خود بروز می‌دهند (نوروزی، ۱۳۸۵). نیازهای اطلاعاتی ممکن است زاده انگیزه‌های انسانی، رشد جسمی، شرایط محیطی، تحصیلی و شغلی باشد. با این حال انگیزه‌ی رفتار اطلاع‌یابی انسان، ریشه در نیازهای فردی دارد و باید دانست که این نیازها خود، حاصل نقش‌های فرد در زندگی اجتماعی است (داورپناه، ۱۳۸۶).

رفتار اطلاع‌یابی وقتی در فرد بروز می‌کند که نیاز اطلاعاتی وجود داشته باشد. بیان نیاز اطلاعاتی اولین حلقه ارتباطی بین کاربر و نیاز او با نظام اطلاعاتی و محتوای آن است و کاربر با بیان نیاز اطلاعاتی، محتوای درونی ذهنش را عینیت می‌بخشد و بر اساس نموده‌های عینی نیاز که به نظام اطلاعاتی ارائه می‌شود امکان پاسخگویی به نیاز فراهم می‌آید (محبوب، ۱۳۸۷). با وجود انبوه اطلاعات قابل دسترس، مهارت یافتن در دسترسی به اطلاعات مورد نیاز، به یکی از مهارت‌های ضروری برای شهروندان جامعه اطلاعاتی تبدیل شده است. مهارت اطلاع‌یابی از مهارت‌های اولیه ای است که برای تحقق سواد اطلاعاتی ضروری است، زیرا مهارت تبدیل نیاز اطلاعاتی به مسئله، تدوین پرسش، پالایش پرسش و تعیین عبارت جستجو از مهمترین مؤلفه‌های سواد اطلاعاتی است که به طور مستقیم بر رفتار اطلاع‌یابی تاثیر می‌گذارد.

سواد اطلاعاتی مجموعه توانایی‌هایی است که به افراد کمک می‌کند تا تشخیص دهند اطلاعات چه زمانی مورد نیاز است و نیز آنها را در دستیابی به اطلاعات و ارزیابی و استفاده مؤثر از آن یاری می‌دهد. سواد اطلاعاتی مهارت‌های ارزیابی، مدیریتی و کاربرد اطلاعات را افزایش داده و اساس یادگیری مادام‌العمر را پایه‌ریزی می‌کند. بنابراین در جامعه اطلاعاتی هرکس در هر شرایط سنی و اجتماعی نیازمند یادگیری مهارت‌های اطلاعاتی و به طور کلی گسترش سواد اطلاعاتی می‌باشد (معرفت، ۱۳۸۶).

۱-۲ بیان مسئله

پژوهش دانشگاهی فرآیند پیچیده‌ای دارد که دانشجویان آن را با گذراندن دروس روش تحقیق می‌آموزند. از آنجا که مراجعه به منابع اطلاعاتی در کلیه مراحل تحقیق اجتناب‌ناپذیر است، بنابراین آموزش روش‌های تحقیق به موازات آموزش مهارت‌های اطلاع‌یابی و به تبع آن توسعه‌ی سواداطلاعاتی ضرورت دارد. پژوهش‌ها گویای این واقعیت است که جستجوگران تحت تاثیر عوامل مختلف، از شیوه‌ها و روش‌های گوناگون برای کسب اطلاعات بهره می‌جویند و رفتارهای اطلاعاتی متفاوتی را از خود بروز می‌دهند. بنابراین، با شناخت صحیح و کنترل این عوامل می‌توان رفتارهای اطلاع‌یابی جستجوگران را تا حد بسیار زیادی به مسیرهای مشخص و هدفمند هدایت کرد.

با توجه به اینکه دانشجویان تحصیلات تکمیلی در مقایسه با دانشجویان دوره‌های کاردانی و کارشناسی، بیشتر با تحقیق سروکار دارند و اصولاً پژوهش‌گرا هستند، به منابع اطلاعاتی نیاز بیشتری پیدا می‌کنند و نیاز به مهارت‌های اطلاع‌یابی در بین آنها بیشتر به چشم می‌خورد. برخی صاحب‌نظران معتقدند نیاز به اطلاعات در آغاز و پایان تحقیق بیش از سایر مراحل احساس می‌شود (داورپناه، ۱۳۸۶) اما به هر حال باید به این نکته توجه داشت که اطلاعات همواره لازمه‌ی تحقیق می‌باشد که محقق در هیچ مرحله‌ای خود را بی‌نیاز از آن نمی‌بیند.

عدم توجه به رفتارهای اطلاع‌یابی دانشجویان مشکلاتی را بوجود می‌آورد که از جمله‌ی آنها

عبارتند از:

الف) نبود ارزیابی درست از مهارت اطلاع‌یابی دانشجویان تحصیلات تکمیلی به عنوان پیش

زمینه انجام تحقیقات.

ب) ضعف در برنامه‌ریزی‌های اجرایی برای آموزش مهارت‌های اطلاع‌یابی به عنوان گام اول

آموزش سواداطلاعاتی به دانشجویان.

اما توجه به مهارت‌های اطلاع‌یابی کاربران و شناخت نقاط قوت و ضعف آن علاوه بر هدایت متخصصان اطلاع‌رسانی در پشتیبانی مطلوب‌تر از جستجوگران اطلاعات، به طراحان نظامها بینش و آگاهی بیشتری در زمینه طراحی نظامهای کاربرمدار ارائه می‌نماید. یکی از روشهای مطمئن برای سنجش مهارت‌های اطلاع‌یابی کاربران، مقایسه آن با استانداردهای پذیرفته شده جهانی است. استانداردها می‌تواند به عنوان یک ابزار مناسب برای سنجش این مهارتها و روشی مناسب برای تشخیص آموزشهای مناسب برای رفع کمبودهای احتمالی باشد.

استاندارد قابلیت‌های سواد اطلاعاتی برای آموزش عالی (ACRL) چارچوبی را برای سنجش سواد اطلاعاتی افراد به دست می‌دهد که شامل پنج استاندارد و بیست‌ودو شاخص عملکرد است. با توجه به اینکه استانداردهای اول تا سوم، به ارزیابی مهارت اطلاع‌یابی دانشجویان اختصاص دارد، در این تحقیق نیز که مهارت‌های دسترسی، ارزیابی و تعیین ماهیت اطلاعات مورد نیاز مدنظر بود، از استانداردهای اول تا سوم در تدوین پرسشنامه پژوهش استفاده شده است.

دانشگاههای دولتی وابسته به وزارت علوم و دانشگاه آزاد اسلامی دانشگاههایی هستند که بیشترین تعداد دانشجویان در مقاطع تحصیلات تکمیلی را دارا هستند. این تحقیق برآن است تا مهارت اطلاع‌یابی دانشجویان تحصیلات تکمیلی این دو دانشگاه را با استفاده از استاندارد ACRL مورد ارزیابی قرار داده و در ادامه، با بررسی مقایسه‌ای مهارت اطلاع‌یابی دانشجویان دانشگاههای آزاد و دولتی، نقاط قوت و ضعف دانشجویان تحصیلات تکمیلی این دانشگاهها در زمینه مهارت اطلاع‌یابی در هر یک از گروههای علوم انسانی، علوم پایه، فنی و مهندسی و کشاورزی را مشخص کند.

۱-۳ هدف و فایده پژوهش

با انجام این پژوهش می‌توان به شناسایی مهارت‌های اطلاع‌یابی دانشجویان تحصیلات تکمیلی در جامعه مورد بررسی پرداخت و با تعیین نقاط قوت و ضعف این مهارت‌ها می‌توان به برنامه‌ریزی در جهت تقویت نقاط ضعف اقدام کرد. همچنین این مطالعه می‌تواند لزوم توجه به برنامه‌های سواداطلاعاتی به خصوص در سطح تحصیلات تکمیلی در دانشگاهها را بیش از پیش نمایان سازد. متولیان آموزش برنامه‌های سواداطلاعاتی نیز می‌توانند با استفاده از نتایج این تحقیق در برنامه‌ریزی‌های کلان برای آموزش استفاده‌کنندگان بهره‌برند و با به‌کارگیری نتایج پژوهش در برنامه‌ریزی‌های درسی به منظور بهره‌گیری بیشتر از این مهارت‌ها در دروس دانشگاهی اقدام نمایند. حصول زمینه‌ای برای بررسی تفاوت‌های آموزشی در دو دانشگاه مورد بررسی و همچنین کمک به برنامه‌ریزی در جهت تأمین منابع اطلاعاتی با توجه به مهارت‌های اطلاع‌یابی دانشجویان، نیز از فواید این پژوهش به حساب می‌آید.

۱-۴ پرسشهای پژوهش

۱. مهارت‌های اطلاع‌یابی دانشجویان تحصیلات تکمیلی هر یک از دانشگاههای آزاد و دولتی شهر تبریز در گروههای مورد مطالعه از نظر دسترسی، ارزیابی و تعیین ماهیت اطلاعات در چه سطحی قرار دارد؟
۲. آیا مهارت‌های اطلاع‌یابی دانشجویان تحصیلات تکمیلی در گروههای آموزشی مورد مطالعه، متفاوت است؟
۳. آیا "نوع دانشگاه" در مهارت‌های اطلاع‌یابی دانشجویان تأثیرگذار است؟